

**Розробки уроків з теми:
«Виникнення та розвиток
Київської Русі» (Історія
України, 7 клас)**

Урок 1

Тема. Слов'яни під час Великого переселення народів.

Мета:

- визначити територію, заняття й суспільні відносини союзів східнослов'янських племен, що стали базою, на якій виникла держава – Київська Русь;
- розвивати в учнів навички роботи з джерелами інформації, історичною картою, таблицями, схемами;
- виховувати в учнів почуття національно-історичного патріотизму.

Основні поняття: «Велике розселення слов'ян», «союзи племен», «суспільний устрій», «князь», «дружина».

Обладнання: карта «Київська Русь», підручник, фрагмент із літопису «Повість минулих літ».

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Очікувані результати:

Після цього уроку учні зможуть:

- встановлювати хронологічну послідовність подій;
- показувати на карті території розселення східнослов'янських союзів племен та їхніх сусідів, визначаючи місце положення;
- характеризувати суспільне життя східних слов'ян за переддержавної доби;
- аналізувати відносини східних слов'ян з сусідами;
- розповідати на основі літописних джерел про виникнення Києва;
- визначати роль міста Києва в утворенні держави східних слов'ян;
- застосовувати та пояснювати на прикладах поняття та терміни: Велике розселення слов'ян, союзи племен, городище, князь, літопис.

Хід уроку

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

Учитель. Історія – це жива пам'ять, пам'ять власного народу. Адже те, що відбувалося колись, відбувалося з нашими предками.

Вони є живими учасниками історичних подій минулого. Не знаючи про них, не можна знати історії взагалі.

На попередньому уроці ми почали вивчати новий період історії нашої Батьківщини.

1) Що це за період?

2) Які хронологічні рамки він охоплює? (Учні дають відповіді).

Тема нашого сьогоднішнього уроку: «Слов'яни під час Великого переселення народів». Наша мета: дослідити територію розселення східнослов'янських племен, довести, що близько IX ст. тут виникла держава, назвати племена що жили тут, найдавніші міста.

III. Вивчення нового матеріалу.

1. Розселення племінних союзів східних слов'ян на території України.

Учитель. У VIII-IX ст. в Середньому Подніпров'ї складаються великі союзи племен. На с.21 підручника, на карті знайдіть ці племена.

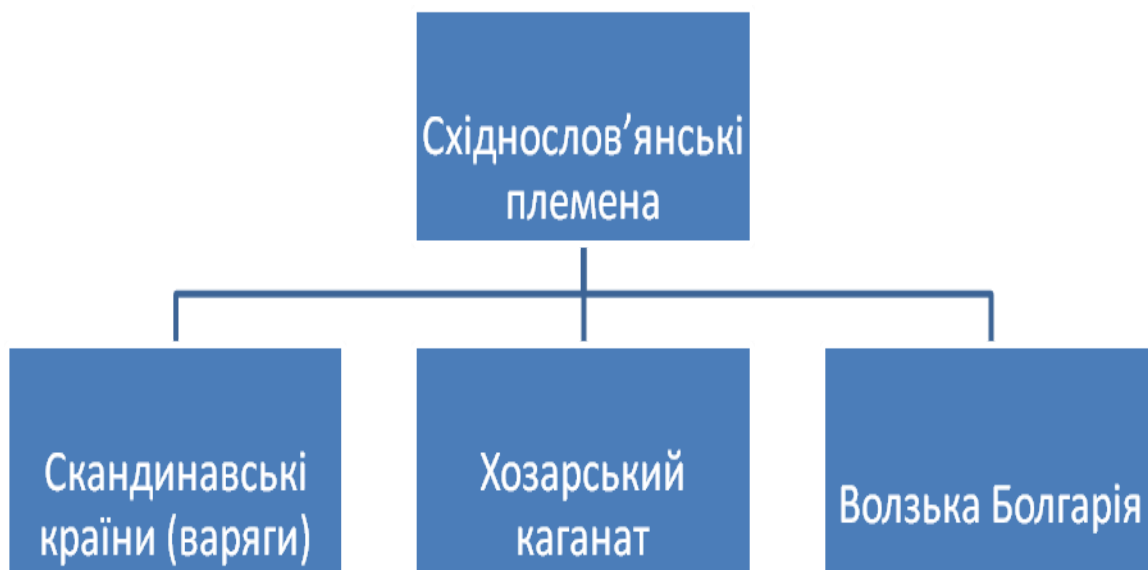
А) робота з історичною картою:

№ з\п	Назви союзів племен	Територія розселення	Головні міста (столиці)
1	Поляни	Середнє Подніпров'я, між річками Тетеревом і Россю	Київ
2	Древляни	Між рр.. Горинь-Прип'ять-Тетерів-Дніпро	Іскоростень
3	Сіверяни	Лівобережжя України: між рр. Десна-Ворскла	Чернігів, Новгород-Сіверський
4	Тиверці	Між нижніми течіями Дністра і Прута аж до Чорного моря	Білгород над Дністром
5	Уличі	Між річками Південний Буг - Дністер	Місто-порт Олешія
6	Волиняни, дуліби	Волинь, басейн річки Західний Буг	Теребовля
7	Білі хорвати	Прикарпаття - Закарпаття	Ужгород

Б) паралельне заповнення таблиці.

2. Сусіди східнослов'янських племен.

Учитель. Розгляньте настінну карту, карту в підручнику і назвіть сусідів східнослов'янських племен.

3. Етнічні й державотворчі процеси в період утворення Київської Русі.

Учитель. У IX ст. у результаті тривалого внутрішнього розвитку східнослов'янських племен була заснована одна з найбільших великих держав середньовічної Європи. Вона охоплювала територію від Чорного до Білого морів, від Карпат до Волги.

Проблемне питання

Як ви вважаєте, чи важливо нам знати, як утворилася Київська Русь? Чому?

Учитель. Держава – це політичне утворення, яке, спираючись на органи влади і закони, обов'язкові для всіх, регулює життя суспільства, забезпечує його розвиток, захищає від зовнішніх ворогів.

По ходу пояснення вчителя та під його керівництвом учні складають таблицю.

Передумови утворення держави

Внутрішні	Зовнішні
● розвиток господарства у східних слов'ян ● зростання продуктивності праці ● зникнення потреби в спільному обробітку землі ● збагачення окремих родин ● виділення родоплемінної знаті	Потреба в організації захисту від зовнішніх ворогів

- перетворення знаті на землевласників
- виникнення замість племінних союзів племінних княжінь
- зосередження князями влади в своїх руках, формування військових загонів - дружин

Учитель. Племінні княжіння заклали фундамент східнослов'янської державності. Наймогутнішим було племінне княжіння полян, яке стало ядром формування Київської держави. Центром цієї держави був Київ.

Опрацювати історичне джерело – уривок з «Повісті минулих літ», дати відповідь на питання:

- Про що йдеться в джерелі?
- З яким східнослов'янським племенем автор пов'язував виникнення Києва?
- Як витлумачував його назву?

«Поляни ж жили осібно й володіли родами своїми, тому що й до цих братів були поляни, жили кожний зі своїм родом і на своїх місцях...»

І було три брати: одному ім'я Кий, а іншому Щек, а третьому Хорив, і сестра їхня Либідь. Жив Кий на горі, де ж нині узвіз Боричів, а Щек жив на горі, що від нього зветься Щековиця, а Хорив на третій горі, що від нього прозвалася Хоревиця. І звели місто в ім'я брата свого найстаршого й назвали ім'я йому Київ. І був біля міста ліс і бор великий, і вони полювали за звірами. Були вони чоловіки мудрі і розумні і називалися полянами. Від них же є поляни в Києві...» («Повість минулих літ»)

IV. Підсумок (рефлексія)

1. Чи вдалося нам вирішити завдання уроку?
2. Яке історичне джерело сприяло розв'язанню завдань нашого уроку?

Учитель підводить підсумок уроку, аналізує й оцінює активність учнів.

V. Домашнє завдання.

1. Опрацювати параграф 2.(Свідерський Ю.Ю.,Ладиченко Т.В., Романишин Н.Ю. Історія України. Підручник для 7 класу.- К.: «Грамота»,2007.)
2. Дати відповідь на питання на с.27.
3. Завдання окремим учням . Підготувати повідомлення «Походження назви «Русь», «Князь Аскольд та його діяльність».

Урок 2

Тема: Становлення Київської держави з центром у Києві

Мета:

- ознайомити учнів із процесом формування території Київської держави; хронологічними межами правління перших київських князів;
- з'ясувати походження назви «Русь»;
- характеризувати внутрішню та зовнішню політику київських князів, давати їм характеристику, розкриваючи їх роль і місце в історичному процесі;
- продовжувати формування навичок роботи з історичною картою, текстом підручника та іншими джерелами інформації, розвивати логічне мислення учнів;
- виховувати в учнів інтерес до історії;

Основні поняття: «держава», «князь», «Русь», «династія».

Обладнання: історична карта «Київська Русь в IX- XI ст.», підручник, фрагменти із літопису «Повість минулих літ», ілюстрації, схеми, портрети перших київських князів.

Тип уроку: комбінований.

Очікувані результати:

Після вивчення теми учні зможуть:

- визначити хронологічні рамки подій;
- показувати на карті територію Київської держави за перших князів, порівнювати її з територіями розселення східних слов'ян;
- характеризувати діяльність перших князів, визначати наслідки їхньої внутрішньої та зовнішньої політики;
- визначати їх роль у становленні Київської держави;
- пояснювати походження назви «Русь»;
- аналізувати документи;
- висловлювати власну думку й брати участь в обговоренні історичних питань.

Епіграф уроку

«О, незрівнянна земле руська, якою тільки красою, багатством ти не наділена: багатьма озерами, річками, і джерелами, горами крутими, пагорбами високими, дібровами пишними, полями чудовими, звіриною різноманітною, птицею незліченною, містами великими, селами дивними»

«Повість минулих літ»

Хід уроку

I. Організаційний момент.

II. Актуалізація опорних знань.

Запитання учням

1. Про що ви дізналися на попередньому уроці?
2. Скільки вам відомо союзів східнослов'янських племен, які розселилися на території сучасної України? Назвіть їх.
3. Як називалося плем'я слов'ян, яке проживало поблизу Києва?
4. В якому історичному джерелі йде мова про заснування Києва?

III. Вивчення нового матеріалу.

1. Походження назви «Русь»

Виступ учня (підготовлене заздалегідь). У VIII ст. почали вживати для позначення території племен полян, сіверян та древлян назву «Русь». Щодо походження і значення назви існує досить багато гіпотез, основними з них є три:

- від праслов'янського «руд», «рус», що означає «світлий, русий»; такої думки дотримуються прибічники слов'янського походження назви «Русь»;
- від «росів»- сарматських племен, що змішалися зі слов'янами й розселилися на Середньому Подніпров'ї вздовж річок *Рось, Росава, Роставиця* і входили до Антського союзу племен;
- від назви скандинавських племен (вікінгів, варягів): естонці називали їх «ротсі», а фіни – «руотсі»; слід за ними так почали називати їх також інші народи.

Поступово назва «Русь» поширилася на всі східнослов'янські землі, а її мешканців почали називати «русичами».

2. Перші київські володарі.

Учитель. Одним з перших київських володарів, згідно з літописом, були Аскольд і Дір. «Повість минулих літ» подає про них доволі скупі відомості. Опрацювати на с.30 фрагмент історичного джерела:

«Повість минулих літ» про Аскольда і Діра

«І було в нього (Рюрика) два мужі, Аскольд і Дір, не його племені, а бояри. І відпросилися вони (в Рюрика піти) до Царгорода з родом своїм, і рушили обидва по Дніпру. Ідучи мимо, узріли вони на горі городок і запитали кажучи:» Чий се город?» А вони, (тамтешні жителі) сказали:» Було троє братів, Кий, Щек і Хорив, які зробили город сей і загинули. А ми сидимо в городі їхньому і платимо данину хозарам.» Аскольд, отож, і Дір zostалися удвох у городі цьому, і зібрали багато варягів, і почали володіти Полянською землею. А Рюрик княжив у Новгороді».

Завдання:

1. Як називався шлях, яким Аскольд і Дір збиралися йти до Царгорода (Константинополя)?
2. Чому жителі городка на Дніпрі прийняли за правителів Аскольда і Діра? Як називався цей «городок»?

Виступ учня (підготовлене заздалегідь) про діяльність князів Аскольда і Діра.

Робота в групах:

1-а група: опрацюйте матеріал підручника с.30-32, та уривок з «Повісті минулих літ» і визначте основні напрями внутрішньої і зовнішньої політики князя Олега. Складіть схему.

Представлення роботи групи.

2-га група:

882 р. –
захопив
владу в Києві

Об'єднав
древлян,
сіверян, уличів

Розширив
територію
Київської Русі

Відновив
язичницький
культ

Опрацюйте матеріал підручника с.32-33, уривок з «Повісті минулих літ», дайте характеристику правління Ігоря. Складіть опорну схему.

Представлення роботи групи.

Й одного сонячного дня

Гадюка в ногу уп'ялась.

І ворожба ота збулась.(Олег)

Жінку мав за оберега,

У столиці панував,

Сином віщого Олега

Київ князя називав.

Був хоробрим і відважним

Цей слов'янський властелін.

Часто гордо і поважно

Виступав в походи він.

Владу міцно вмів тримати

У руках своїх, й тому

Звали здібним і завзятим

Й поклонялися йому.

Переходи були вдалі,

Й князь пішов на Цареград,

Але кинули повсталі

На слов'ян вогненний град.(Igor)

2. Акрівіші

І на Царгород, і на Кавказ

Господар цей ходив не раз.

Орел. Та кляті вороги

Роздерли князя на шматки.

Оповитий славою народу

Ладний з ним у вогонь і в воду.

Епоха пишалася князем, мов сином

Гадюкою вжалений в ногу загинув.

V. Підсумок уроку.

Аналіз роботи класу на уроці (внутрішня мотивація)

- Хто з учнів був кращим на уроці?
- Хто здивував нас сьогодні?
- Кому необхідно попрацювати додатково?

Мотивація і виставлення оцінок.

VI. Домашнє завдання.

1. Вивчити параграф 3 .(Свідерський Ю.Ю.,Ладиченко Т.В., Романишин Н.Ю.

Історія України. Підручник для 7 класу.- К.: «Грамота»,2007.)

2. Відповісти на питання: «Чи вважаєте справедливим убивство древлянами князя Ігоря? Чому?»

Урок 3

Тема: Київська Русь за часів княгині Ольги та князя Святослава

Мета:

- продовжити вивчення процесу розвитку давньоруської держави в період князювання Ольги та Святослава, показавши реформаторську діяльність першої і військово-політичну – другого;
- розвивати вміння учнів працювати з історичною картою, давати характеристику історичним особам, робити короткі повідомлення про них;
- продовжити виробляти вміння записувати отримані знання у таблицю;
- виховувати почуття історичного патріотизму, гордості за героїчне минуле нашої країни.

Основні поняття: держава, економіка, соціальний стан, політика, феодальний устрій.

Обладнання: карта «Київська Русь IX-XI ст.», ілюстрації з літописів, історичні таблиці на класній дошці, портрети княгині Ольги, князя Святослава, підручник.

Тип уроку: комбінований.

Очікувані результати

Після вивчення теми учні зможуть:

- аналізувати діяльність княгині Ольги та Святослава;
- показувати на карті територію Київської держави за князювання Ольги та Святослава, напрямки походів князя-воїна, визначати місцезположення найважливіших битв;
- порівнювати князювання Ольги та Святослава, визначаючи результати їхньої зовнішньої та внутрішньої політики;
- аналізувати літописні легенди про помсту Ольги;
- оцінювати діяльність княгині Ольги та князя Святослава, використовуючи джерела інформації, обґрунтовувати власну позицію.

Хід уроку

I. Організаційний момент.

II. Актуалізація опорних знань і вмінь учнів

Інтерактивна вправа «Навчаємося разом»

Клас об'єднується в групи за опорними словами: «династія Києвичів», «Віщий», «похід на Візантію», «882-912», «був убитий древлянами», «похід 860 року на Візантію», «прибив щита на воротах Константинополя», «династія Рюриковичів» та ін..

1-а група.»Аскольд»

2-а група.»Князь Олег».

3-я група. «Князь Ігор».

Завдання

Кожній групі дати характеристику внутрішньої та зовнішньої політики князів.

Учитель аналізує та оцінює відповіді учнів.

III. Вивчення нового матеріалу.

1.Княгиня Ольга,її реформи.

Учитель. Сьогодні ми ознайомимось ще з однією постаттю Київської держави.(Демонструється портрет княгині Ольги). Так, це жінка, дружина князя Ігоря, княгиня Ольга. Саме її відомий вам Нестор-Літописець порівнював з яскравою зорею, що передуює сходу Сонця.

Княгиня Ольга

Саме її православна церква канонізувала як Рівноапостольну, прилучивши до лику святих. Саме їй, прославленій у піснях жінці вдалося навести спокій у країні і зміцнити міжнародне становище Русі.

Бесіда

- Пригадайте, де, коли, за яких обставин загинув князь

Ігор?

-

Що, на вашу думку, мала зробити княгиня Ольга по смерті чоловіка?

Узагальнюючи відповіді учнів на запитання, учитель підкреслює, що, ставши повновладною правителькою Київської держави, вона помстилась

за смерть чоловіка. Щоб запобігти новим заворушенням, вона змушена була провести реформи, в результаті яких було запроваджено фіксовані норми податків. Це було велике досягнення княгині.

- Як ви думаєте, чи могла княгиня проводити війни?
- Але ж вона зміцнила міжнародне становище Русі? Яким чином, на вашу думку? Війни вона не вела.(прогнозована відповідь учнів).

Учням демонструється карта.

Рік 957. Зверніть увагу, саме в цьому році кн. Ольга здійснила дипломатичні місії до Константинополя , уклала новий договір з Візантією і прийняла християнство..

959. Княгиня вислала своє посольство до імператора Священної Римської імперії Оттона I.

961. На Русь прибула місія Оттона I з метою прилучити Русь до римо-католицького світу, але успіху не мала.

2. Князь Святослав.

Колективна робота за завданням

1. У цей час досяг повноліття і став великим князем київським син Ольги та Ігоря. Розгадайте шараду і ви дізнаєтесь , як його звали.

Дні урочисті і відомі

У перший склад ми візьмемо.

Почесне визнання свідомо

До них ми потім додамо.

Закреслим букву скраю

І князя всі впізнаєм.(*Святослав*)

Учитель. Грецький учений Лев Діакон залишив нам такий портрет князя Святослава: «Він був середній на зріст і досить стрункий, широкогрудий, із пласким носом, блакитними очима й довгими кострубатими вусами.

Волосся на його голові було вистрижене, за винятком одного пасма(ознака шляхетського походження); в одному вусі носив золоту сергу, прикрашену рубіном і двома перлинами. Князь зазвичай був

похмурим і суворим на вигляд. Білий одяг його був як у інших русів і відрізнявся лише чистотою».

Видатний український історик М.Грушевський про нього писав: «Сміливий і чесний лицар-войовник, що у всім поступає відкрито й сміливо, не шукає здобичі, ні багатства, цінить тільки славу воєнну й для неї одної живе. Це герой княжої дружини, її найвищий ідеал».

«Коли князь виріс і став чоловіком,- говорить літопис,- він почав збирати багато хоробрих вояків, бо і сам був хоробрий і легкий, ходив як пардус і багато воював. Не возив з собою возів, ні казана; не варив м'яса, а тільки порізавши тоненько чи конину, чи звірину, чи воловину, пік на вугіллях і так їв; не мав ні шатра, а пітник слав і сідло у головах, - такі ж були і вояки його. А як ішов у котрий край, сповіщав наперед: «Іду на ви!»

Цей князь воював протягом усього правління, блискуче проводив тактичні операції й розробляв тривалі військові кампанії, прагнучи силою зброї утвердити Київську державу на світовій арені, забезпечити вільну торгівлю із країнами Сходу, Болгарією, Візантією, ліквідувати зовнішню небезпеку на кордонах держави з боку хозар, печенігів, болгар.

Власне, через свої воєнні походи, в одному із яких князь загинув, Святослав у «Повісті минулих літ» був охарактеризований так: «Чужого шукаючи, своє втратив».

На уроці ми дамо характеристику діяльності княгині Ольги й князя Святослава.

IV. Закріплення вивченого матеріалу (Інтерактивна вправа «Навчаючи –вчуся»)

Учитель об'єднує учнів у групи, які отримують завдання. Визначається час на пошук та аналіз інформації. Наприкінці уроку заслуховуються повідомлення від кожної групи.

Завдання

1-а група: використовуючи матеріал підручника та уривок з «Повісті минулих літ», с.38 дайте характеристику діяльності княгині Ольги, заповнюючи таблицю.

Князь	Роки правління	Діяльність
Ольга	945-964	Придушила повстання древлян Провела реформи: встановила розмір данини. Відвідала Константинополь. Прийняла християнство, однак християнство не стало державною релігією.

2-а група: використовуючи матеріал підручника та уривок з «Повісті минулих літ», дайте характеристику князю як воїну та політичному діячеві, заповніть таблицю.

Князь	Роки правління	Діяльність
Святослав	964-972	Провів адміністративну реформу. Повернув до складу Київської держави племінне княжіння в'ятичів. Розбив Хозарський каганат.

3-я група: використовуючи матеріал підручника, дайте характеристику зовнішньої політики Святослава. З ким він воював?

Роки походів	Напрямок	Результати походів
968 р.	Перший дунайський похід	Розгромив болгарське військо, зупинився в Переяславці на Дунаї, куди збирався перенести столицю.
970 р.	Другий дунайський похід	Візантія стала підтримувати болгар. Після перемоги Візантії у генеральній битві Святослав змушений погодитись на переговори і підписати мир. 972 р. – напад печенігів, найнятих Візантією на русичів,. У бою Святослав загинув.

V. Підсумковий етап.

1. Що нового ми сьогодні дізналися?
2. Чи досягли ми очікуваної мети?

Учитель підбиває підсумки уроку, оцінює діяльність учнів, визначає чи була досягнута мета, за необхідності доповнює відповіді учнів.

VI. Домашнє завдання

1. Вивчити параграф 4 .(Свідерський Ю.Ю.,Ладиченко Т.В., Романишин Н.Ю. Історія України. Підручник для 7 класу.- К.: «Грамота»,2007.)
2. Скласти тести до цього параграфа.

Урок 4

Тема. Суспільний устрій та господарське життя Київської держави в IX-X ст. характеризувати суспільно-політичний устрій Київської Русі;

Мета:

- досліджувати господарське й повсякденне життя різних станів населення, працюючи з джерелами інформації;
- розвивати в учнів уміння знаходити необхідну інформацію шляхом
- використання текстових та візуальних джерел, уміння виділяти
- головне й другорядне в отриманій інформації, робити висновки й
- узагальнення;
- виховувати в учнів національно-патріотичні почуття.

Основні поняття: «суспільний устрій», «бояри», «селяни-общинники», «гради».

Обладнання: карта «Київська Русь в IX-XI ст.», підручник, репродукції картин.

Тип уроку: урок вивчення нового матеріалу, презентація

Очікувані результати.

Після цього уроку учні зможуть:

- порівнювати суспільну роль різних верств та станових груп населення Київської Русі;
- визначати особливості міського та сільського життя мешканців Русі;
- порівнювати буденне життя мешканців міста та села, представників різних верств та станових груп населення;
- розвивати вміння добувати із джерел необхідну інформацію і використовувати її для доведення власної думки;
- узагальнювати фактичний матеріал, робити висновки.

Хід уроку

I. Організаційний момент.

II. Актуалізація знань та навичок учнів.

1. Показати на карті, яку територію займала Київська Русь?
2. Які країни були сусідами Київської держави?

3. Який лад панував в більшості держав Європи?

4. На які стани поділялося феодальне суспільство Європи?

III. Мотивація навчальної діяльності.

Вчитель. Раннє середньовіччя — це період зародження у Європі феодального суспільства, який характеризувався виходом на політичну арену нових станів: феодалів, які були панівною верствою суспільства, і залежних селян. Згодом відбувається становлення феодальних держав, які за своєю суттю були монархіями. Чи за такою ж схемою відбувався розвиток державності у східних слов'ян? Яким був політичний устрій Київської Русі за перших князів? Які стани населення тут проживали? Як було розвинуте господарство в Київській Русі? На ці питання ми спробуємо відповісти на сьогоднішньому уроці.

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Політичний устрій Київської Русі

Розповідь вчителя та робота зі слайдом № 2 .

Політичний устрій давньоруської держави в IX—X ст. можна охарактеризувати як ранньофеодальну монархію. Очолював державу великий князь київський. Він керував спільно з князівською радою . Таким чином обговорювалися питання зовнішньої політики (оголошення війни, укладення миру або союзу з іншими державами), а також внутрішньополітичні проблеми (прийняття нових законів, розгляд судових справ, тощо). Якщо запропоновані князем шляхи розв'язання якоїсь проблеми не знаходили підтримки на раді, тоді він виносив її на всенародне обговорення, скликаючи загальні збори городян - віче. Віче також могло скликатися з ініціативи народних мас або дружинників із метою заміни князя, захисту від нападників тощо. Таким чином, віче не було постійно діючим органом влади в державі й скликалося для розв'язання окремих питань. Племінні князівства зберігали певну автономію.

Місцеві князі перебували в залежності від київського князя. Вони сплачували йому данину й залучалися як союзники для участі в походах..

2. Соціальний устрій Київської Русі .

Розповідь вчителя та робота зі слайдом № 3 .

Першими феодалами були князі — власники земель, сіл, містечок, їхні маєтки постійно зростали за рахунок привласнення общинної землі різними шляхами. Звичайно, після утворення держави й приєднання нових земель київський князь не міг сам управляти всіма своїми землями, тому скоро став жалувати їх за службу «луччим людям» — дружинникам або своїм родичам. Так з'являвся клас дрібніших феодалів, яких називали боярами. Вони спочатку були тимчасовими держателями землі, але мали можливість її викупити і стати довічними власниками. Велике значення мала в той час військова дружина князя, яка здійснювала збирання данини й судові функції. Верхівка дружини була панівним прошарком держави. За допомогою дружини князь зміцнював свою владу над населенням

Найчисленнішим соціальним станом Київської Русі були вільні селяни-общинники, яких називали смердами. Вони сплачували власникам земель данину спочатку хутром, зерном, медом а потім — грошми. У процесі захоплення феодалами общинних земель частина вільних смердів стають залежними. Найгірший стан серед залежних селян займали холопи .

Робота над поняттями – слайди № 4,5.

3. Господарство Київської Русі

Робота з текстом підручника та зі слайдом № 6 .

Назвіть основні заняття населення Київської Русі .

Які заняття були допоміжними ?

Робота з текстом підручника та зі слайдом № 87.

Які системи обробки землі існували у слов'ян ?

Що вирощували селяни ?

Робота з текстом підручника та зі слайдом № 8.

Як було розвинуто скотарство ? Що розводили слов'яни ?

Робота з текстом підручника та зі слайдом № 9.

Як ви гадаєте , яке з допоміжних занять відігравало більш важливу роль ?

Скільки видів ремесел існувало у слов'ян ?

Які з них були найбільш поширені ?

Робота з текстом підручника та зі слайдом № 10.

Значну роль в господарстві Київської Русі відігравала торгівля .

Що ввозили слов'яни ?

Що вивозили слов'яни ?

Які були промисли у слов'ян ? -- слайд № 11.

V. Закріплення матеріалу -- робота зі слайдом № 12 .

VI. Домашнє завдання:

Опрацювати відповідний матеріал параграфа 5 .(Свідерський

Ю.Ю.,Ладиченко Т.В., Романишин Н.Ю. Історія України. Підручник для 7 класу.- К.: «Грамота»,2007.)

Відповісти на запитання в кінці параграфа.

Урок 5

Тема. Узагальнення з теми «Виникнення та розвиток Київської Русі».

Мета:

- узагальнити та поглибити знання учнів з теми;
- розвивати навички застосування навчальної інформації, роботи в групі;
- виховувати культуру спілкування, повагу до нашої історії.

Тип уроку : узагальнюючий.

Форма проведення уроку: гра з елементами групової роботи.

Обладнання: карта «Київська Русь IX-XI ст.», паперові звітки із завданнями, портрети князів.

Очікувані результати.

Після цього уроку учні зможуть:

- навчатися застосовувати набуті знання на практиці;
- розв'язувати проблемні завдання;
- вчитимуться висловлювати власну позицію;
- визначати історичні явища за їх типовими ознаками.

Хід уроку

I. Організаційний момент.

Учитель. Загадкова дорога історії провела нас крізь VIII-X ст. в історію Київської держави. Це час зародження та розвитку великої держави під назвою Київська Русь. Сьогодні наше завдання – перевірити, як ви засвоїли цей період.

Об'єднайтеся у дві команди, оберіть капітана, дайте назву команді.

Оголошуються правила гри. Система оцінювання проста – за кожну правильну відповідь команда одержує один жетон. Жетони збирають капітани команд, а наприкінці уроку переможцем стає та команда, у якої найбільша кількість жетонів. За правилами нашої гри команда може допомогти відповісти своєму товаришу. За порушення дисципліни знімається один жетон.

Основна частина уроку. Гра.

Учитель. Розпочинаємо змагання.

I тур. Хронологічна розминка.

Назвіть дати.

1. Князь Аскольд здійснив похід на Візантію (860 р.)
2. Ігор став київським князем (912 р.).
3. Загибель Святослава (972 р.).
4. Ольга заступила на престол (945 р.)
5. Повстання древлян (945 р.)
6. Загинув Аскольд (882 р.)
7. Велике розселення слов'ян (У-УІІ ст..)
8. Олег став київським князем (882 р.)

II тур. Київська держава на настінній карті.

Команди отримують завдання на картках під номерами, відповідають по черзі.

1. Показати територію розселення полянського союзу племен.
2. Покажіть кордони держави за князювання Святослава.
3. Покажіть столицю Київської держави. Ким вона була заснована?
4. Які держави були сусідами Київської Русі?
(Вручення жетонів).

III тур. Перші князі – будівничі Київської держави.

Упізнай портрет.

На художньому панно – відомі київські князі. Про кого з них йдеться?

1. Кого з київських князів історик М.Грушевський назвав « першим запорожцем на київському престолі»? (Святослава).
2. Походив з династії Рюриковичів, був убитий древлянами? (Ігор).
3. Вона першою впорядкувала час і місце збирання данини. Сувора й мудра, під час хрещення прийняла ім'я Олена? (Ольга).
4. Хто з князів першим запровадив данину з підвладного населення? Він же убив Аскольда й Діра? (Олег).

IV тур. Міцний ланцюжок. Кожен гравець обох команд отримує завдання – пояснити суть поняття. Якщо гравець виконує завдання – залишається сидіти, не виконує – встає, тобто ланцюжок «рветься».

Терміни для команди №1: дружина, князь, полюддя, реформи.

Терміни для команди №2: літопис, данина, віче, натуральне господарство.

(Кількість понять підбирається відповідно до кількості дітей).

V тур. Реставрація документу. Уявіть собі, що до нас потрапили стародавні сувої, на яких частково пошкодився текст. Вам, як знавцям історії, доручили реставрувати їх, тобто відновити текст і встановити, яку подію описав літописець.

Учитель роздає командам паперові звитки з текстом.

Текст для команди №1.

«... коли ж ...жили одноосібно й володіли родами своїми, то було між них ... брати:одному..., а другому...а третьому, і...Зробили вони...і на честь брата їх...І був довкола города...великий і ловили вони тут звірину. Були ж вони мужами мудрими і тямущими і називалися...»

Текст для команди №2

«... Аскольд же й ... прийшли. І вискочили всі інші вої з човнів, і мовив...Аскольдові й ... «Ви оба не є ні князі, ні роду княжого. І тут винесли ... А се...»

VI. Підведення підсумків. Капітани оголошують кількість набраних жетонів. Учитель оцінює діяльність учнів під час уроку.

VII. Домашнє завдання. Повторити вивчений матеріал з теми «Виникнення та розвиток Київської Русі».

